

Osallisuudella rakennetaan maailman paras maakunta – Varsinais-Suomen osallisuus ja esteettömyys

Sisällysluettelo

<i>Varsinais-Suomen osallisuus ja esteettömyys</i>	2
<i>Osallisuuden määritelmä</i>	2
Saavutettavuus osana osallisuutta	3
<i>Osallisuuden toimintamalli</i>	3
<i>Osallisuus ja esteettömyys laeissa</i>	4
<i>Varsinais-Suomen osallisuuden ja esteettömyyden periaatteet</i>	5
Osallisuus asenteena	5
<i>Varsinais-Suomen osallisuuden muotoja</i>	6
Osallisuus ja esteettömyys ostopalvelusopimuksissa ja hankinnoissa	6
Oikea-aikainen viestintä tukee osallisuutta	6
Osallistuva ja väestölähtöinen budjetointi	7
Lapsibudjetointi osana väestölähtöistä budjetointia	7
Päätösten ennakoarviointi	7
Vaikuttajaryhmät ja asiakasraadit	8
Vaikuttajaryhmien kriteerit	8
Yhteissuunnittelun mahdollistavat asiakasraadit	9
Henkilökunnan osallisuus	9
Henkilökunnan perehdyttäminen ja mentorointi	10
Hyvä käytäntö henkilökunnan osallisuudesta	10
<i>Hyviä käytäntöjä eri kohderyhmien osallisuudesta</i>	11
1. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus esim. työllisyydenhoidossa tai muissa palveluissa	11
2. Tasa-arvo pelissä -oppimispeli mm. henkilökunnan osallisuuskouluttamiseen	11
3. Turun Tyttöjen talo esimerkkinä sukupuoli- ja kulttuurisensitiivisestä työtöteestä, jota mm. järjestöt toteuttavat	11
4. Kuntalaisten Kimmoke-liikuntaranneke	12
5. Muistiaktiivit – muistisairauksiin sairastuneiden henkilöiden ja omaisten asiantuntijaryhmä	12
6. Muistikaverit – koulutettuja avustajia muistisairaille	12
7. Kokemustoiminta – koulutettuja pitkäaikaissairaita ammattilaisten työn tueksi	13
8. Elävä Kirjasto – eläviä ihmisiä keskustelua varten	13
9. SOS-lapsikylän kehittäjänuoret	14
10. SOS-kehittäjänuorten kehittämisspäivät kuntien sosiaalityöntekijöille	14
11. Nuorten Veturointitoiminta tukemaan toimintakykyä	14
12. Moip! – mielenterveysomaisille vertaistukea	14
13. Maahanmuuttajataustaisten syrjäytymisen ehkäisy	14
14. Erätauco-mallista tukea rakentavaan päätöksenteko keskusteluun	16
15. Turun kaupungin vanhusneuvoston Poiju-päivystykset	17
16. Arkeen voimaa	17
17. Digitalisaation hyödyntäminen (Terveyskylä)	17

Varsinais-Suomen osallisuus ja esteettömyys

Osallisuuden ydinkysymys on: miksi keskustelemme kansalaisten osallistumisesta palveluiden kehittämiseen, kun keskiössä pitäisi olla virkamiesten ja eri instituutioiden osallistuminen ihmisten arkeen?

#tulevaisuudenmaakunta: Tarvelähtöinen, asiakastaan kuunteleva, dataa ja uutta teknologiaa monipuolisesti ja aktiivisesti hyödyntävä, tulevaisuuden haasteet huomioiva, elämäntapahtumiin ja elinkaariin kohdennettujen palveluiden riippumaton järjestäjä ja mahdollistaja.

Maakunnan tulee edistää asukkaidensa mahdollisuuksia ja oikeuksia vaikuttaa ja osallistua maakunnan toimintaan. Maakunnan asukkaiden osallisuus tulee olla osa maakunnan päätöksentekoa ja palveluiden suunnittelua. Lisäksi maakunnan tulee edistää asukkaiden osallisuutta palveluissa siten kuin erityislainsäädännössä siitä säädetään. ¹¹

Osallisuudella rakennetaan maailman paras maakunta -raportin on laatinut Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmän alainen Osallisuus ja esteettömyys -työryhmä. Raportin tarkoituksena on varmistaa ja koota valmisteluorganisaatiolle kattavasti asiat, joita tarvitaan, jotta asukkaiden, maakunnan henkilöstön, järjestöjen ja muiden toimijoiden asiantuntijuus hyödynnetään mahdollisimman tehokkaasti kehitettäessä ja tuotettaessa uuden maakunnan palveluita.

Osallisuuden tulee toteutua esim. maakunnan strategian valmistelussa ja näkyä maakunnan päätöksentekorakenteissa (mm. vaikuttamistoimielimet).

Osallisuuden tulee olla osa rakenteita ja kaikkien työntekijöiden arkityötä, ei päälle liimattua tai juhlapuhe-tason kuorutetta. Osallisuus on arvo sekä aidon asiakaslähtöisyyden edellytys.

Maakunnan tasolla osallisuuden edistämiseksi ja asiakaslähtöisyyden varmistamisella tulee olla selkeä vastuutaho ja omistaja, mikä varmistaa, että osallisuus ja esteettömyys toteutuvat tasalaatuisesti ja yhdenvertaisesti koko maakunnan alueella ja kaikille maakunnan asukkaille. Vastuutaho vastaa osallisuuden ja esteettömyyden osaamisesta, sen kehittämisestä ja koordinoinnista. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö osallisuuden ja esteettömyyden edistäminen asenteena kuuluisi ihan jokaiselle työntekijälle läpäisten koko organisaation.

Osallisuuden määritelmä

Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke Sokra on määritellyt Osallisuuden olevan kuulamista sellaiseen kokonaisuuteen, jossa pystyy liittymään erilaisiin hyvinvoinnin lähteisiin ja elämän merkittävyyttä lisääviin vuorovaikutussuhteisiin. Osallisuus on vaikuttamista oman elämän kulkuun, mahdollisuuksiin, toimintoihin ja palveluihin.

Hyvinvoinnin lähteet ovat aineellisia mahdollisuuksia, kuten kohtuullinen toimeentulo, asuminen, koulutus ja harrastustarvikkeet. Ne voivat olla aineettomia, kuten luottamus, turva ja luovuus. Hyvinvoinnin lähteet voivat myös olla jotakin aineellisen ja aineettoman väliin sijoittuvaa kuten palvelut.

Osallisuus ilmenee: 1) päätösvaltana omassa elämässä, mahdollisuutena säädellä olemisiansa ja tekemisiään sekä ymmärrettävänä, hallittavana ja ennakoitavana toimintaympäristönä; 2) vaikuttamisen prosesseissa, joissa pystyy vaikuttamaan itsen ulkopuolelle esimerkiksi ryhmissä, palveluissa, asuinympäristössä tai laajemmin yhteiskunnassa; 3) paikallisesti, kun pystyy panostamaan yhteiseen hyvään, osallis-

---

¹ Järjestäjän käsikirja.

tumaan merkityksellisyysden luomiseen ja kokemiseen sekä liittymään vastavuoroisiin sosiaalisiin suhteisiin.²

Saavutettavuus osana osallisuutta

Hyvä saavutettavuus muodostuu kokonaisuudesta, jonka kaikki osat ovat tärkeitä. Saavutettavuuteen panostava toimija huomioi moninaisuutta kaikessa strategisessa työssä ja suunnittelee toimintansa huolella. Viestinnässä käytetty kieli (verkkosivut, opasteet, lomakkeet) on selkeää ja jopa selkokielistä. Hinnoittelu on saavutettavaa. Toiminta sijoitetaan esteettömiin tiloihin. Yhdenvertainen asiakaspalvelu ja avoin asenne tekevät osallistumisesta miellyttävää. Tietoa ja elämyksiä tarjotaan eri aistien välityksellä. Ymmärtämisen esteitä poistetaan, kun tarjolla on kielivaihtoehtoja ja huomioidaan erilaisia oppimistyyliä.³

Saavutettavuus on yhdenvertaisuuden edistämistä ja merkitsee kohteen helppoa lähestyttävyyttä kaikenlaisille ihmisille, mukaan lukien (mutta ei pelkästään) [vammaisten](#) tai toimintaesteisten ihmisten näkökulmasta.⁴

Osallisuuden toimintamalli

STM:n kärkihanke on laatinut toimintamallin, joka kuvaa asiakkaiden osallistumisen kokonaisuuden ja edellytyksiä, joita tarvitaan toimivan osallistumisen toteuttamiseksi maakunnissa. Malli on suuntaa-antava kehikko, jota maakunnat voivat soveltaa tehdessään asiakasosallisuus- ja osallisuussuunnitelmia tai osallisuusohjelmaa.⁵

---

² THL: Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa.

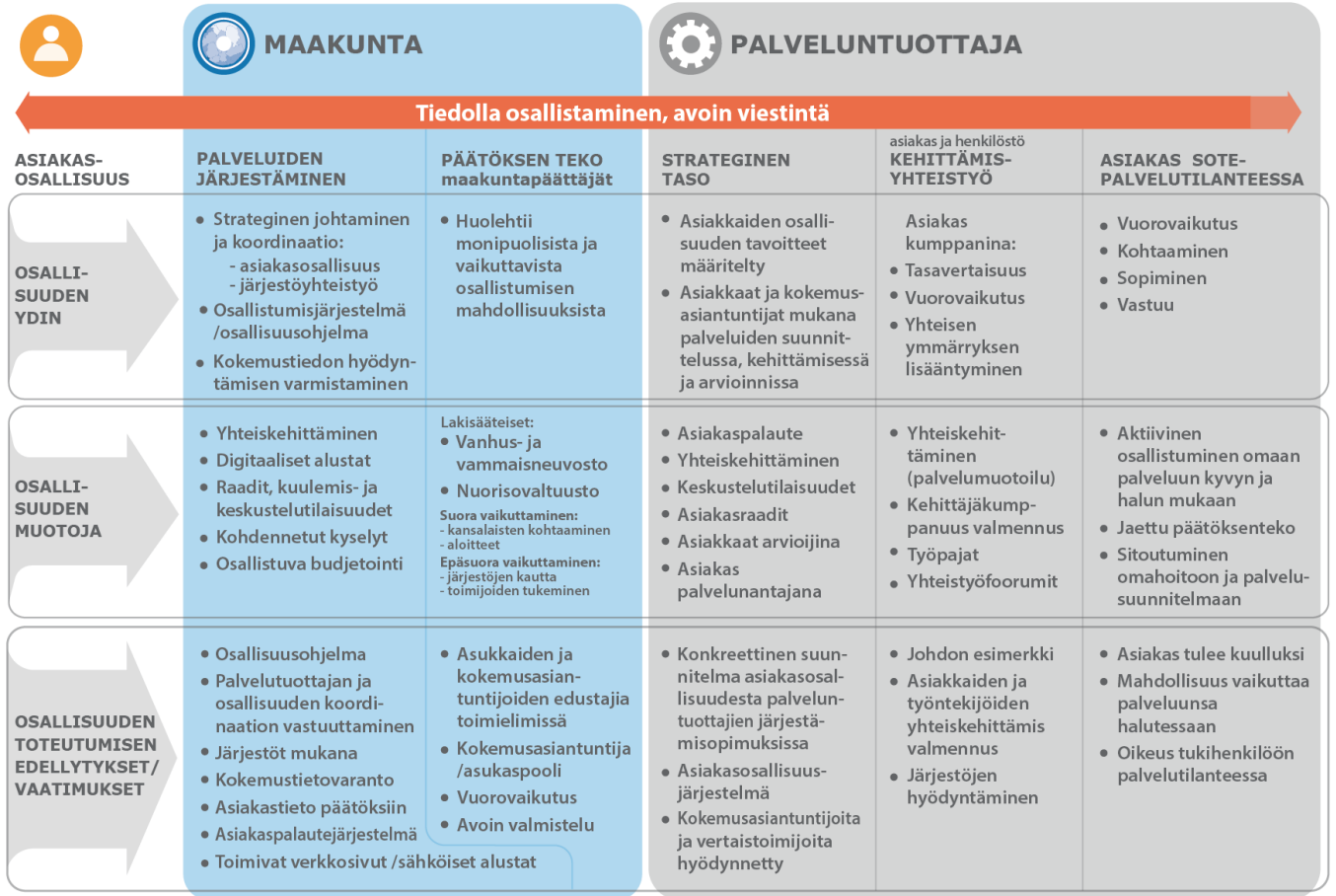
³ www.kulttuuriakkaikille.info

⁴ <https://fi.wikipedia.org/wiki/Saavutettavuus>

⁵ <https://alueuudistus.fi/osallistuminen/sote>

ASIAKKAIDEN OSALLISTUMISEN TOIMINTAMALLI

87M 10/01/2018

Osallisuus ja esteettömyys laeissa

Sekä maakuntalaki (23 §) että laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (35 §) määrittelevät ja linjaavat osallisuutta ja esteettömyyttä.⁶

Edellä mainittujen lisäksi asukkaiden ja asiakkaiden oikeudesta osallistumiseen on säädetty kuntalaissa (410/2015) ja sosiaalihuoltolaissa (1301/2014). Osallistuminen on kirjattu myös lakiin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) sekä lakiin potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992).

Näissä laeissa mainitaan mm. Tiedotus palveluista ja niissä tapahtuvista muutoksista, asukkaiden ja asiakkaiden mielipiteiden selvittäminen päätöksenteon ja palveluiden suunnittelun pohjaksi:

- o asukas- ja asiakasraatien sekä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksien järjestäminen
- o asiakaspalautteen keruu
- o asukkaiden, asiakkaiden, järjestöjen ja yhteisöjen oma-aloitteisen asioiden suunnittelun tukeminen
- o digitaalisten menetelmien kehittäminen asiakkaiden osallistamiseksi
- o palveluketjujen asiakaslähtöisyyden toteutumisen seuranta
- Esteettömyyttä koskevaa lainsäädäntöä on monissa eri laeissa: perustuslaissa, yhdenvertaisuuslaissa, vammaispalvelulaissa, vanhustalautelaissa, maankäyttö- ja rakennuslaissa, työturvallisuus-

⁶ Esimerkiksi 23 §. Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet pykälässä säädetään yleisistä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista maakunnassa. Pykälä vastaa pääosin kuntalain 22 §:ää, jossa säädetään yleisistä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista kunnassa.

laissa, pelastuslaissa, terveydensuojelulaissa, tietoyhteiskuntakaareissa sekä uudistettavassa tielikennelaissa. Yksityiskohtaisempia ja tarkempia säännöksiä on lisäksi lakien perusteella annetuissa asetuksissa sekä Suomen rakentamismääräyskokoelmassa.

- Saavutettavuusdirektiivi astuu voimaan syyskuussa 2018. Tässä direktiivissä saavutettavuudella tarkoitetaan periaatteita ja tekniikoita, joita on noudatettava verkkosivustojen ja mobiilisovellusten suunnittelussa, kehittämisessä, ylläpidossa ja päivittämisessä, jotta ne olisivat paremmin käyttäjien, erityisesti vammaisten henkilöiden, saavutettavissa.⁷

Varsinais-Suomen osallisuuden ja esteettömyyden periaatteet

Varsinais-Suomen osallisuuden ja esteettömyyden periaatteet ovat:

1. Maakunnan asukkaiden ja palveluiden käyttäjien osaamisen ja asiantuntijuuden hyödyntäminen.
2. Maakunta on mahdollistaja ja kumppani järjestöjen ja sidosryhmiensä kanssa.
3. Palveluiden suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen lähtökohtana on yhdenvertaisuuden toteutuminen.
4. Esteettömyys ja saavutettavuus huomioidaan kaikessa maakunnan toiminnassa.

Alueen asukkaiden osallistuminen ja vaikuttaminen perustuvat maakunnan toiminnan avoimuuteen, tiedon saatavuuteen, tilojen esteettömyyteen sekä selkeään ja vuorovaikutteiseen viestintään. Kansalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien takaamiseksi laaditaan erillinen **osallisuussuunnitelma**, jonka hyväksyy maakuntavaltuusto.

Varsinais-Suomen maakunnan palvelut pohjaavat laajaan yhteissuunnitteluun ja yhteiskehittämiseen alueen asukkaiden ja sidosryhmien kanssa. Laajan osallisuuden varmistamiseksi jokaisella asukkaalla ja yhteisöllä on mahdollisuus vaikuttaa suoraan maakunnalliseen päätöksentekoon, palveluiden suunnitteluun, seurantaan ja ideointiin.

Uudenlaisten innovaatioiden ja ideoiden syntyminen varmistetaan perustamalla kumppanuuspöytiä ja -tapaamisia, joissa eri sidosryhmät voivat osallistua maakunnan toiminnan uudistamiseen.

Maakunta vastaa siitä, että eri palveluista saatu tieto kootaan yhteen paikkaan. Maakunta tarjoaa suoran vaikuttamisen varmistamiseksi sähköisen palautejärjestelmän, jonka kautta kerätään ja dokumentoidaan saatua palautetta sekä vastataan esille nostettuihin asioihin. Koottua tietoa hyödynnetään myös palveluiden valvonnassa.

Osallisuus asenteena

Maakunnassa osallisuuden peruselementtinä on asiakaslähtöinen ajattelu, joka toteutuu kaikissa maakunnan järjestämistä vastuulle kuuluvissa palveluissa. Konkreettisenä työkaluna toimii muun muassa maakunnan palveluita käyttävälle asiakkaalle laadittava asiakassuunnitelma.

Asiakkaiden mahdollisuus vaikuttaa omiin palveluihinsa parantaa niiden laatua ja vaikuttavuutta. Palvelujen käyttäjien ja ammattilaisten jatkuvan vuoropuhelun sekä yhteisen kehittämisen avulla saadaan selville asiakkaiden tarpeet. Asiakasnäkökulmaa lisäävien toimintatapojen avulla muodostetaan monipuolinen ja eri asiakassegmentit kattava syvälinen ymmärrys asiakkaiden tarpeista ja odotuksista. Nämä tiedot auttavat palveluiden suunnittelussa.

Asiakassuunnitelmaa laadittaessa jokainen asiakas voi vaikuttaa omien ja läheistensä palveluidensa sisällön määrittelyyn. Asiakas voi myös vaikuttaa nykyistä laajemmin palveluidensa toteuttamistapoihin sekä valita, keneltä hän palvelunsa haluaa saada.

---

⁷ <http://vm.fi/saavutettavuusdirektiivi>

Varsinais-Suomen osallisuuden muotoja

Osallisuus ja esteettömyys ostopalvelusopimuksissa ja hankinnoissa

- Määritellään esteettömyys- ja saavutettavuuskriteerit keskeisiin tavarahankintoihin.
- Määritellään esteettömyyskriteerit keskeisille ostopalveluille.

Maakunnan tulee sisällyttää asukkaiden osallistumisoikeuksia turvaavat velvoitteet (ml. tietosuojavaateet) myös palvelujen tuottajien kanssa tehtäviin sopimuksiin. Järjestäjän tehtäviin kuuluu palveluntuottajien laatu- ja tietojen keruu ja analysointi sekä palveluketjuissa toteutuvien palvelujen asiakaslähtöisyyden toteutumista.

Palveluntuottajien kanssa tehtävissä sopimuksissa määritellään, miten ja millaista palautetta eri palveluista tulee vuosittain kerätä ja miten saatu tieto toimitetaan järjestäjän tietoon. Sopimuksissa määritellään myös, miten palveluntuottajien tulee viestiä maakunnan palveluista asiakkailleen tai miten kokemusasiantuntijoita hyödynnetään toiminnan kehittämisessä.

Innovatiiviset hankinnat tarjoavat maakunnalle mahdollisuuden hyödyntää hankintatoimintaa oman toimintansa kehittämisessä. Tämä edellyttää, että maakunta tunnistaa omasta toiminnastaan, asukkaiden tarpeista tai järjestämistään palvelukokonaisuuksista keskeisiä kehittämistarpeita, joiden ratkaisemiseksi maakunta voi käynnistää avoimella vuoropuhelulla kehitysprosessin yritysten, kolmannen sektorin ja mahdollisesti asiakkaiden kanssa.

Maakunta voi myös pilotoida toiminnassaan uusia ratkaisuja ennen varsinaista päätöstä hankinnasta, millä voidaan varmistua ratkaisun soveltuvuudesta maakunnan ja asiakkaiden tarpeisiin. Markkinoiden kypsyydestä riippuen voidaan käynnistää erilaisia tuotekehityksen mahdollistavia kokeiluja ja hankintaprosesseja, joita ovat esimerkiksi esikaupallinen hankinta tai innovaatiokumppanuus.⁸

Oikea-aikainen viestintä tukee osallisuutta

- Laaditaan esteettömyysohjeistus maakunnan tilaisuuksien järjestämiseen.
- Huomioidaan saavutettavuus sähköisissä palveluissa.
- Järjestetään osallisuus- ja esteettömyyskoulutusta (ml. palvelu- ja tunnelmamuotoilu, design thinking)

Järjestäjän tehtävänä on viestiä maakunnan järjestämistä palveluista ja niissä tapahtuvista muutoksista asukkaille ja asiakkaille. Lisäksi se viestii taloudesta ja erilaisista valmistelussa olevista asioista, asioiden käsittelystä, päätöksistä ja päätösten vaikutuksista. Viestinnän kohderyhmiä ovat kaikki maakunnan asukkaiden lisäksi palvelujen käyttäjät, järjestöt ja muut yhteisöt. Maakunnan tulee pitää huolta, että myös niistä maakunnan järjestämistä palveluista, joita se ei itse tuota, on saatavilla riittävästi tietoa. Tiedonsaantia ja vaikuttamismahdollisuuksia voidaan merkittävästi parantaa hyödyntämällä digitaalisia palveluita.

Aktiivinen, monikanavainen, ymmärrettävä ja oikea-aikainen viestintä luo edellytyksiä myös osallistumiselle ja vaikuttamiselle. Maakunnan on tärkeää ylläpitää säännöllistä viestintää ja vuoropuhelua asukkaiden ja palvelujen käyttäjien kanssa. Järjestäjä ylläpitää erilaisia saavutettavia osallisuuden areenoja, joissa asukkaat ja palvelujen käyttäjät voivat tuoda esille omia näkemyksiään ja vaikuttaa. Näitä ovat erilaiset asukas- ja asiakasraadit sekä keskustelu- ja kuulemistilaisuudet. Lisäksi asiakaspalautteen keruu ja käyttö osana palveluiden suunnittelua on tärkeää.

Viestinnän linjaukset hyväksyy maakuntahallitus.

---

⁸ alueuudistus.fi/jarjestajan-kasikirja

Osallistuva ja väestölähtöinen budjetointi

Osallistuvan budjetoinnin periaate perustuu ajatukseen, että asiakkaat osallistuvat vuorovaikutteisen prosessin avulla palvelujen ja investointien suunnitteluun ja päätöksentekoon. Lopullisen päätöksen resursien kohdentamisesta tekee kuitenkin maakuntavaltuusto hyväksymällä kunnan talousarvion.⁹ Lapsibudjetointi on yksi mahdollisuus toteuttaa ihmisvaikutusten arviointia.

Lapsibudjetointi osana väestölähtöistä budjetointia

Lapsibudjetointi tarkoittaa kunnan, maakunnan tai valtion talousarvion tarkastelemista lapsenoikeusnäkökulmasta. Kyse on sekä 1) lapsiin kohdistuvien määrärahojen jäljittämisestä ja seurannasta eli lapsilähtöisestä budjettianalyysistä; että 2) talousarviopäätösten lapsivaikutusten arvioinnista.

Lapsilähtöinen budjettianalyysi on osa väestölähtöistä budjettianalyysia, jossa julkisen budjettitalouden menot järjestetään väestömomentteihin. Lapsibudjetoinnissa tarkastelussa ovat lapsiin ja nuoriin kohdistuvat menot (esim. ikäryhmä 0-18-vuotiaat). Väestömomentti tarkoittaa sitä, että budjetin menokuvauksessa esitetään, mihin väestöryhmään ja minkälaiseen palveluun kyseinen määräraha kohdistuu. Lapsibudjetointi ei tarkoita erillisen ”lasten talousarvion” tekemistä, vaan kyse on talousarvion lapsiin kohdistuvien määrärahojen tarkastelusta kokonaisuutena.

Nykyään lapsiin ja nuoriin kohdistuvia määrärahoja tarkastellaan kuntien ja valtion talousarvioissa lähes aina hallinnonaloittain. Tällöin vaarana voi olla osaoptimoinnin lisääntyminen, jatkuva hallinnonalojen välinen kamppailu rahallisista resursseista ja kokonaisuuden kustannusvaikuttavuuden hallinnan menettäminen.

Lapsibudjetointi mahdollistaa seurantatiedon keräämisen lapsiin kohdistuvista määrärahoista ja auttaa hahmottamaan paremmin lapsiin kohdistuvien rahallisten ja reaalisten panostusten, kuten palveluiden, välistä suhdetta. Lapsibudjetointi tuottaa päätöksenteon tueksi tietoa, jonka avulla lapsiin kohdistuvat määrärahat voidaan pidemmällä tähtäimellä kohdentaa sekä oikeudenmukaisesti että mahdollisimman tehokkaasti. Lapsibudjetoinnista saatavaa tietoa on mahdollista hyödyntää myös yksityiskohtaisemmassa kustannus-vaikuttavuuden arvioinnissa ja vaikuttavuustutkimuksessa.¹⁰

Päätösten ennakoarviointi

- Pilotoidaan ennakoarviointia jossain kokonaisuudessa.

Päätösten ennakoarviointi on lakisääteinen tapa arvioida ennalta tietyn valmisteltavan päätöksen vaikutuksia eri näkökulmista. Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi on yksi ennakoarvioinnin näkökulma. Se pyrkii tuomaan lähemmäksi erillisiä ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointeja.

Ennakoarviointi toimii suunnittelun ja päätöksenteon työvälineenä. Se on monialainen prosessi, johon osallistuvat eri alojen asiantuntijat, työntekijät ja päättäjät. Mukana arvioinnissa ovat myös ne ihmiset tai ihmisryhmät, joihin päätöksellä saattaa olla vaikutuksia.

Vaikutusten arviointi ennakkoon:

- parantaa päätösten laatua
- auttaa ennakoimaan paremmin mahdollisesti päätöksistä aiheutuvia epämiellyttäviä, odottamattomia tai myönteisiäkin seurauksia
- lieventää tai ehkäistää ei-toivottuja vaikutuksia jo etukäteen
- voidaan vaikuttaa mahdollisten kustannusten syntyymiseen riskien, uhkien ja mahdollisuuksien ennalta arvioinnilla

---

⁹ www.innokyla.fi

¹⁰ THL

Ihmisiin kohdistuvien arviointi

- tuottaa tietoa päätösten vaikutuksista ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen
- auttaa parhaan ratkaisun valinnassa
- mahdollistaa ristiriitaisten tavoitteiden ja näkökulmien käsittelyn
- lisää suunnittelun ja päätöksenteon avoimuutta
- toimii voimaantumisen välineenä

Ennakoarviointia toteutetaan useilla eri nimillä

- ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi (IVA)
- ennakoiva vaikutusten arviointi (EVA)
- lapsivaikutusten arviointi (LAVA)
- sukupuolivaikutusten arviointi SUVA
- mielenterveysvaikutusten arviointi (MIVA)
- sosiaalisten vaikutusten arviointi (SVA)
- ympäristöterveysvaikutusten arviointi (TVA)
- yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi
- kielellisten vaikutusten arviointi

Vaikuttajaryhmät ja asiakasraadit

- **Järjestetään ns. muutosagenttikoulutusta ihmisille, jotka ovat kiinnostuneita vaikuttajaryhmä- ja asiakasraatitoiminnasta. Koulutus järjestetään yhteistyössä yhdistysten ja järjestöjen kanssa.**

Maakuntiin tulee perustaa nuorisovaltuusto, vammaisneuvosto ja vanhusneuvosto. Maakuntahallituksen on huolehdittava näiden toimintaedellytyksistä. Erityisen tärkeää on yhteistyö kuntien ja niiden vaikuttamistoimielinten kanssa sekä se, että toimielin edustaa kattavasti kaikkia maakuntansa nuoria, vammaisia tai vanhuksia.

Vaikka saammekin maakuntiin nämä kolme tärkeää vaikuttajaelintä, on se kuitenkin vasta lain vähimmäisvaatimus. Olennaista maakuntien toiminnalle on se, että lakisääteiset ja muut vaikuttamistoimielimet ovat tärkeässä roolissa maakunnan päätöksenteossa, ja että sitä kautta syntyy hyvä vuorovaikutus myös maakunnan asukkaiden suuntaan.¹¹

Vaikuttajaryhmien kriteerit

Vaikuttajaryhmien jäsenten tulee olla tehtävään motivoituneita ja oman kohderyhmänsä asioita sydämelleen edistäviä, empaattisia henkilöitä. Heidän tulee sitoutua toimintaan ja varata sille aikaa. Kokouspalkkio ei saa olla syy, miksi toimintaan hakeudutaan mukaan.

Vaikuttajaryhmätoiminta on paljon muutakin kuin kokouksissa istumista. Parhaimmillaan se on ns.ruohonjuuritasolle menemistä, jalkautumista ja kanssakulkemista.

Vaikuttajaryhmien jäsenet kuulevat paljon asiakastarpeita, ja heillä on vastuu viedä ja edistää asioita eteenpäin. Tiedon tulee liikkua joka suuntaan; ryhmän sisällä, ryhmästä ulos ja ryhmään sisään.

Vaikuttajaryhmien imagoa pitäisi pystyä uudistamaan ja viestiä aktiivisesti niiden tarkoituksesta ja tavoitteesta. Vaikka niillä onkin pitkälti edunvalvonnallinen rooli ja monet asioista pitkäjänteistä (ylä)tasolla tapahtuvaa, niiden roolina on edustaa laajaa ihmisjoukkoa ja näkökulmaa. Työn pitää olla ratkaisukeskeistä kehittämistä, ei negaatiossa vellomista. Ryhmien onnistumisetkin pitää tehdä näkyväksi. Ylipäätään viestintä ryhmien toiminnasta on tärkeää.

Vaikuttajaryhmissä pitää ehdottomasti olla jäsenenä myös **henkilökunnan edustajia**; vanhusneuvostossa vanhustyötä tekeviä, vammaisneuvossa vammaistyötä tekeviä jne.

---

¹¹ Alueuudistus.fi/jarjestajan-kasikirja

Jotta vaikuttajaryhmillä olisi aitoa vaikuttavuutta, niiden tulee näkyä maakunnan organisaatiokaaviossa ja niiden toiminta on resursoitava riittävästi. Ryhmien koostumuksen tulee olla yhteismitalliset. Hyvässä vaikuttajaryhmässä on edustava otos järjestöjen edustajia ja aktiivisia asukkaita.

Yhteissuunnittelun mahdollistavat asiakasraadit

- Yhteissuunnittelun ja yhteiskehittämisen mahdollistamiseksi perustetaan erilaisia asiakasraateja.
- Järjestetään kokemusasiantuntijakoulutusta.

Asiakasraateihin valitaan jäseniä, joilla on omakohtaista kokemusta joko palveluita käyttäneenä tai palvelua käyttäneen läheisenä. Muita kriteereitä ovat kiinnostuneisuus palveluiden kehittämiseen ja luottamus tai järjestötehtävissä toimiminen. Jäsenten valinnassa tulee huomioida asiakasraatien kokoonpanojen alueellinen kattavuus, jäsenten ikä, kulttuuritausta, kielikysymykset, erityyppiset asiakkuudet palveluiden käyttämisessä ja sukupuolijakauma.

Asiakasraatien tehtävänä on lisätä asiakasnäkökulman näkymistä toiminnan suunnittelussa, kehittämisessä ja arvioinnissa. Asiakasraadit sitoo vaitiolovelvollisuus. Asiakasraati voi toimia esimerkiksi tietyn käyttäjäryhmän (esim. ikääntyneet) osallisuuden mahdollistaminen palveluiden kehittämisessä tai olemassa olevan palvelun kehittämiseksi. Raati voidaan koota myös yksittäisen kehittämishaasteen yhteyteen. Asiakasraatitoiminta edellyttää vastuuhenkilön nimeämisen. Asiakasraatien toimintaa arvioidaan säännöllisesti yhteisesti sovitulla mittareilla.

Henkilökunnan osallisuus

Osallisuuden edistäminen on jokaisen työntekijän tehtävä. Asiakaslähtöinen asenne on perusedellytys palveluiden laadun varmistamiseksi.

Asiakasrajapinnassa toimivat kuulevat asiakkaiden äänen, ja heillä paljon osaamista ja annettavaa palveluita edelleen kehitettäessä. Henkilökunnan osallistaminen on myös organisaatioon sitouttamista parhaimmillaan.

Yksi tapa johtaa organisaatiota on Lean-filosofia. Lean on ajattelumalli, jolla tavoitellaan koko organisaation tasoista yhteistä ymmärrystä ja kieltä. Lean on arvoja ja menetelmiä. Lean tavoittelee arvonsäilytystä asiakkaille pienemmillä resursseilla.

Lean-ajattelun etuja:

Aito asiakaslähtöisyys

- Tarkoitus on lisätä maksimaalisesti arvoa asiakkaalle ja karsia asioita, joita asiakas ei tarvitse.

Jatkuvan kehittämisen periaate.

- Pyrkimys ajan myötä vähentää tehtäviä, jotka ovat ennakoimattoman laajuisia ja joista puuttuu standardoitu työmalli.

Kustannustehokkuus

- Tarkoitus on minimoida hukka-aikaa, karsia turhaa työtä, lisätä laatua, noudattaa juuuri oikeaan aikaan-imuohjausperiaatetta ja välttää yliladun tuottamista.¹²

---

¹² tataonlean.fi

Henkilökunnan perehdyttäminen ja mentorointi

Tärkeä osa henkilökunnan osallisuutta on perehdyttäminen, työnopastus ja mentorointi. Perehdyttämisellä tarkoitetaan kaikkia niitä toimenpiteitä, joiden avulla uusi työntekijä oppii tuntemaan työpaikan arvot, tavoitteet, työpaikkansa, sen tavat, ihmiset ja työhönsä liittyvät odotukset.

Työnopastukseen kuuluvat kaikki ne asiat, jotka liittyvät itse työn tekemiseen. Näitä ovat esimerkiksi työkokonaisuus sekä se, mistä osista ja vaiheista työ koostuu sekä mitä tietoa ja osaamista työ edellyttää.¹³

Hyvä ja kustannustehokas tapa lisätä organisaation osaamista on mentorointi. Mentorointi on epämuodollinen tiedon, sosiaalisen pääoman ja psykososiaalisen tuen siirtoprosessi. Mentorilla on kohdettaan enemmän tietoa, ymmärtämystä tai kokemusta asiasta.

Hyvät mentorit kuuntelevat arvostelematta ja antavat valmiiden ratkaisujen sijaan ohjeita ja neuvoja. Lisäksi he kannustavat ja innostavat.

Mentorointi:

- yhdistää ammatillisen ja henkilökohtaisen kehittymisen
- on aktiivinen ja osallistava toimintatapa
- auttaa sopeutumaan erilaisiin ympäristöihin ja niiden erityispiirteiden huomioon ottamiseen¹⁴

Hyvä käytäntö henkilökunnan osallisuudesta

”Joulukuun alussa 2016 tuli päätös osaston 3 lakkauttamisesta ja uuden geriatrisen arviointiyksikön perustamisesta Tyks Salon sairaalan entisen synnytys- ja naistentautien osaston tiloihin. Uuden toiminnan sekä remontin suunnittelu aloitettiin heti. Perustettiin ohjausryhmä, jonka projektipäällikkönä toimi hallinnollinen osastonhoitaja. Suunnittelun alussa käytiin keskustelu henkilöstöpäällikön ohjeen mukaisesti jokaisen silloisen osasto 3:n työntekijän kanssa, missä toivoisi työskentelevän jatkossa. Toiveita pystyttiin kuuntelemaan 100%:sti.

Tämän jälkeen henkilöstö jaettiin oman mielenkiinnon kohteen mukaan alatyöryhmiin. Alatyöryhmissä henkilöstö suunnitteli aamu-, ilta ja viikonloppuvuorojen sisältöä, sillä uusi toiminta ei ollut kopio vanhasta vaan kehitettiin jotakin aivan uutta. Henkilöstö oli kehittämässä osaston päiväohjelmaa, viriketoimintaa, uuden osaston sisustusta sekä toimintaprosesseja.

Jokaisessa alatyöryhmässä oli yksi vastuuhenkilö. Kaikki ryhmät toimivat aoh:n ja hoh:n alaisuudessa.

31.1.2017 oli kehittämispäivä, jossa kerrottiin tavoitteellisista toimintaprosesseista, uuden toiminnan yleisistä linjauksista ja jatkettiin sen pohjalta uuden suunnittelua. Henkilöstö sai valita keskuudestaan myös edustajan yksikön perustamisen ohjausryhmään.

Maaliskuussa 2017 teimme benchmarking-vierailun Valkeakosken geriatriseen arviointiyksikköön ja huhtikuun alussa 2017 oli vielä henkilöstön yhteinen koulutuspäivä. Valkeakosken vierailulla jokaisella oli tehtävä tarkastella toimintaa jostakin tietystä näkökulmasta, joita huomioitiin oman toiminnan suunnittelussa. Näihin kahteen viimeiseen tapahtumaan oli kutsuttu koko moniammatillinen osaston tiimi. Eli mukana olivat hoitohenkilöstön ja lääkärin lisäksi myös lääkäri, osastosihteeri, fysio- ja toimintaterapeutti sekä psykiatrinen sairaanhoitaja sekä uudet toimiin valitut sairaanhoitajat. Tällä oli tarkoitus hitsata yhteen tulevaa moniammatillista tiimiä. Uuden suunnittelussa jokaisella oli vastuu jostakin ja näitä suunnitelmia esitettiin pitkin kevättä osastotunneilla ja osastokokouksissa. Aoh ja HOH hyväksyivät loppu vaiheessa kaikki suunnitelmat ja niistä tehtiin työohjeet.

Henkilöstö osallistui vahvasti myös remonttiin. Henkilöstö päätti potilashuoneiden seinien värit, verhot ja tekstiilit sekä vaikutti remonttiin siten, että yksiköstä tuli mahdollisimman toimiva. Myös yhdessä pohdittiin millaiset työvuorot vastaisivat parhaiten toiminnan tarkoitusta. Potilaslähtöisyys oli kaiken perusta.

---

¹³ tyoelama2020.fi

¹⁴ oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/laadunhallinnan_tuki/wbl-toi/menetelmia_ja_tyovalineita/mentorointi

Muuttosuunnitelmat eri toiminnan alueilta tehtiin kevään aikana. Joku/jotkut vastasivat lääkkeiden muuttamisesta, joku kuntouttamisvälineistä, joku potilassängyistä, joku ATK-laitteista, joku työvaatteista jne. Jokaisella oli oma rooli tässäkin.

Toiminnan alussa palaverattiin ja kokoustettiin useasti, jotta päästiin heti kiinni tarpeeseen tai tarvittavaan suunnan muutokseen. Huomattiin myös jos joku asia ei toimi ja tehtiin siihen tarvittava muutos. Henkilöstön osallisuus on jatkunut myös uuden ja nyt jo vakiintuneen toiminnan aikana. Jokaisella on työssä oma vastuualue.” LÄHDE

Hyviä käytäntöjä eri kohderyhmien osallisuudesta

1. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus esim. työllisyshoidossa tai muissa palveluissa

Sukupuolten tasa-arvonäkökulman huomioiminen tarkoittaa, että toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa tunnistetaan miten sukupuoli ja muut tekijät vaikuttavat ihmisten mahdollisuuksiin työllistyä ja osallistua työllistymistä tukeviin palveluihin. Suomessa työmarkkinat jakautuvat vahvasti naisvaltaisiin ja miesvaltaisiin aloihin ja ammatteihin. Tätä ilmiötä kutsutaan työelämän segregatioksi (eriytyminen).

Segregaatio vaikuttaa suomalaiseen yhteiskuntaan usealla eri tavalla, esimerkiksi kouluttautumiseen, palkkatasoon, vanhempainvapaisiin, urakehitykseen ja eläkkeisiin. Työelämän segregaatio vaikuttaa edellä mainituin tavoin paitsi työelämään, myös työllisyshoitoon ja työnhakijoiden mahdollisuuksiin hakeutua erilaisiin tehtäviin. Segregaation takia on tärkeää pitää esillä sukupuolen vaikutusta työllistämässä edistävien palveluiden suunnittelussa ja toiminnassa, koska sen avulla palvelut voidaan räätälöidä vastaamaan eri sukupuolten erilaisia haasteita työllistymisessä. Työmarkkinoiden sukupuolen mukaista segregaatiota voidaan myös purkaa työllisyshoidossa. Segregaation purussa on tärkeä huomioida, että sukupuolen lisäksi työttömyys näyttäytyy erilaisena, jos sitä tarkastellaan esimerkiksi iän, etnisen alkuperän tai toimintakyvyn näkökulmasta.

2. Tasa-arvo pelissä -oppimispeli mm. henkilökunnan osallisuuskouluttamiseen

[Tasa-arvo pelissä](#) on oppimispeli, joka tuo uutta näkökulmaa omaan työhön tarjoamalla mahdollisuuden asettua asiakkaan asemaan. Peli sijoittuu työllisyyspalveluihin ja se on suunnattu työllisyyspalveluiden työntekijöille. Peli soveltuu kuitenkin myös muille toimialoille ja etenkin niille kuntien työntekijöille, jotka kohtaavat työssään päivittäin asiakkaita.

3. Turun Tyttöjen talo esimerkkinä sukupuoli- ja kulttuurisensitiivisestä työotteesta, jota mm. järjestöt toteuttavat

Turun Tyttöjen Talon toiminta on sukupuoli- ja kulttuurisensitiivistä. Sukupuolisensitiivisyys tarkoittaa ihmisen kohtaamista ja hyväksymistä omana itsenään sekä sukupuoleen kohdistuvien rooliodotusten ja käyttäytymismallien avaamista, purkamista ja laajentamista. Sukupuolisensitiivisyys merkitsee herkkyyttä huomioida sukupuolen erilaiset vaikutukset. Sukupuolisensitiivisessä työssä tunnistetaan erilaisia sukupuolen ilmentämisen muotoja, mutta niitä ei uusinneta kyseenalaistamatta. Sukupuolisensitiivisessä työssä pyritään purkamaan, avaamaan ja laajentamaan sukupuolirooleja sekä sukupuolittuneita käyttäytymismalleja.

Kulttuurisensitiivisyys merkitsee herkkyyttä huomioida eri kulttuurien erityispiirteitä. Kulttuuri- ja sukupuolisensitiiviseen työotteeseen sisältyy olennaisesti työntekijän oman kulttuurin arvojen ja normien tunnistaminen ja reflektointi. Sukupuoli- ja kulttuurisensitiivinen työote edellyttää työntekijältä oman ajattelun, sukupuolirooleihin ja muiden kulttuurien edustajiin liittyvien käsitysten tiedostamista sekä omaa toimintaa ohjaavien stereotyyppien kriittistä tarkastelua.

<http://www.mimmi.fi/>

4. Kuntalaisten Kimmoke-liikuntaranneke

Kimmokkeella voi harrastaa liikuntaa kaupungin uimalaitoksissa ja kuntosaleilla, nauttia kulttuurista tai elämyksistä urheilu- ja kulttuuritapahtumissa. Kimmoke-ranneke on tarkoitettu perustoimeentulotukea tai Kelan työkyvyttömyyseläkettä, työmarkkinatukea, peruspäivärahaa tai kuntoutustukea saaville. Yksityisten vakuutusyhtiöiden myöntämät tuet eivät käy. Ostaessa mukana on oltava päätös tai enintään kuukauden vanha maksuilmoitus Kimmoke-rannekkeeseen oikeuttavasta tuesta sekä henkilöllisyystodistus.

5. Muistiaktiivit – muistisairauksiin sairastuneiden henkilöiden ja omaisten asiantuntijaryhmä

Varsinais-Suomen Muistiaktiivit- ryhmä on muistisairauksiin sairastuneiden henkilöiden ja omaisten muodostama asiantuntijaryhmä, joka perustettiin Varsinais-Suomeen syksyllä 2017. Toiminta on maakunnallista. Muistiaktiivien tehtävänä on omassa maakunnassaan ottaa kantaa muistisairaita koskeviin ajankohdaisiin kysymyksiin sekä toimia alueensa Muistiluotsin ja muistiyhdistysten tukena.

Muistiaktiivit -ryhmästä löytyy kokemustietoa:

- muistisairauden ensioireista
- muistisairaus–diagnoosin saamisesta
- sairastumisesta työkäisenä
- sairastumisesta eläkeiässä
- muistisairaahan hoitoketjusta ja palveluista
- sairastuneen läheisen roolista
- muistisairaahan omaishoitajana toimimisesta
- kuntien palveluista muistisairaille ja heidän läheisilleen
- yhdistysten palveluista muistisairaille ja heidän läheisilleen
- millaista on käyttää muita kuin muistisairaille tarkoitettuja palveluita
- millaista on tulla kohdatuksi muistisairaana

Muistiaktiivit -ryhmän toimintamuotoja ovat, mm:

- mielipiteen antaminen erilaisen muistisairaille tarkoitetun toiminnan ja palveluiden suunnittelun ja järjestämisen tueksi
- erilaisten suunnitelmien kommentointi
- kirjallisiin kyselyihin vastaaminen, esimerkiksi muistisairaiden ja heidän omaishoitajiensa asioihin liittyen
- muisti-infopisteille osallistuminen
- kokemusasiantuntijan puheenvuoron pitäminen esimerkiksi kunnan työntekijöiden, kuntapäättäjäin tai muissa tilaisuuksissa
- lehtihaastattelujen antaminen
- lehtijuttujen/mielipidekirjoitusten kirjoittaminen ryhmänä

Varsinais-Suomen Muistiaktiivit- ryhmän yhdyshenkilö on Varsinais-Suomen ja Satakunnan Muistiluotsin aluesuunnittelija.

6. Muistikaverit – koulutettuja avustajia muistisairaille

Muistikaverit ovat Varsinais-Suomen ja Satakunnan Muistiluotsin kouluttamia, Avustajakeskuksen vapaaehtoisavustajia. Muistiliiton hyväksymän Muistikaveri -statuksen on mahdollista hankkia itselleen suorittamalla koulutuskokonaisuus, johon kuuluu Avustajakeskuksen vammaisavustajakurssi (24-28 opintotuntia) ja syventävä muistikaveri -koulutus (4h). Muistikaveriksi voi siis kouluttautua rekisteröitymällä ensin Avustajakeskuksen vapaaehtoisavustajaksi. Muistikaveri on vapaaehtoisavustaja ja muistikaveri-toiminnan kohderyhmänä ovat henkilöt, joilla on jonkin asteista muistin toiminnan ongelmaa. Diagnoosia ei tarvitse olla. Tärkeää on myöskin, että avustettava asuu omassa kodissaan. Tehostettu palveluasuminen on rajattu pois muistikaveri-toiminnan piiristä.

Muistikaveri -toiminta alkaa aina kotikäynnillä avustettavan luokse. Kotikäynnille kutsutaan mukaan avustettava, mielellään myös avustettavan yhteyshenkilö (puoliso, lapsi, kotihoito), muistikaveri ja Muistiluotsin työntekijä. Muistikaveri -toiminta on vasta silloin virallista rekisteröityä toimintaa, kun avustajasuhdetta on käynnistämässä Muistiluotsin työntekijä. Tässä tapauksessa Muistiluotsi on mukana ensimmäisellä kotikäynnillä sekä on avustettavan ja muistikaverin tukena koko avustajasuhteen ajan. Muistikaveri -toiminta on avustettavan kotona tapahtuvaa yhdessä tekemistä. Muistikaveri voi tulla seuraksi esim. harrastuksiin, ulkoiluun ja asiointiin. Tärkeä näkökulma toiminnassa on se, että toiminta tukee muistiasiakkaan jäljellä olevaa toimintakykyä. Kotikäynnillä sovitaan avustajasuhteen sisällöstä, eli siitä mitä tehdään, milloin tehdään ja kuinka usein tehdään. Lisäksi on tärkeä sopia kulukorvauskäytännöistä (kuinka kulukorvaus maksetaan avustajalle, tilille vaiko käteisenä) sekä kuka on lähin avustettavan yhteyshenkilö, johon muistikaveri voi tarvittaessa olla yhteydessä. Asiakas maksaa muistikaverille 7e:n kulukorvauksen/kerta. Tämä koskee myös ensimmäistä kartoitettavaa kotikäyntiä.

Muistiluotsi järjestää koulutetuille muistikavereille säännöllisesti koulutuksia ja tapaamisia, joissa muistikaverit voivat vaihtaa vertaisina kokemuksiaan. Muistikaveri -koulutuksista tiedotetaan Avustajakeskuksen kk-tiedotteissa. Lisäkoulutuksista ja tapaamisista tiedotetaan Avustajakeskuksen kk-tiedotteen lisäksi henkilökohtaisesti s-postin välityksellä.

7. Kokemustoiminta – koulutettuja pitkäaikaissairaita ammattilaisten työn tueksi

Kokemuskouluttajat ja -asiantuntijat ovat tehtävänsä koulutettuja pitkäaikaissairaita, vammaisia tai läheisiä, joka välittävät kokemustietoa erityisesti sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille. Kokemustieto syventää ammattilaisten osaamista ja tarjoaa kanavan asiakkaiden tarpeiden entistä parempaan tunnistamiseen. Kokemustoimintaverkostossa on mukana 36 eri sairaus-, vammais- ja läheisjärjestöä sekä heidän lähes 600 kokemustoimijaansa. Koulutuksia järjestetään eri puolilla Suomea mukana olevien järjestöjen yhteistyönä tai järjestöjen omissa koulutuksissa.

Kokemustietoa hyödynnetään lähes kaikissa sosiaali- ja terveysalan toisen asteen ja ammattikorkeakoulujen opetusyksiköistä, sekä osassa lääketieteellisiä tiedekuntia. Lähes kaikki sairaanhoitopiirit hyödyntävät kokemustietoa ja kokemusasiantuntijoita jossain muodossa, osa on kouluttanut myös omia kokemustoimijoita (esim. TYKS).¹⁵

Kokemuskouluttajat ovat vapaaehtoisia, palkkion maksu on suositeltavaa, matkakorvauksien maksaminen edellytetään.

Kokemuskouluttajien tiedot ovat sähköisessä rekisterissä, jonka käyttäjätunnukset anotaan kokemustoimintaverkostolta.¹⁶

KokoA – Koulutetut kokemusasiantuntijat ry¹⁷

Toimii erityisesti päihde- ja mielenterveys kokemusasiantuntijoiden verkostona.

Kokemusasiantuntijoille maksetaan aina palkkio ja heitä tilataan verkkosivujen kautta.¹⁸

8. Elävä Kirjasto – eläviä ihmisiä keskustelua varten

Elävä kirjasto toimii kuten tavallinenkin kirjasto, paitsi että paperisten kirjojen sijaan Elävästä kirjastosta lainataan oikeita ihmisiä keskustelua varten.¹⁹

Elävän kirjaston kirjat edustavat erilaisia vähemmistöjä ja muita ryhmiä, jotka kohtaavat syrjintää, ennakkoluuloja, stereotyyppioita ja rasismia. Valtakunnallisella listalla on tällä hetkellä yli 800 käyttäjää. Elävät kirjat ovat Allianssin kouluttamia.

Neurologisten vammaisjärjestöjen Elävät kirjat

¹⁵ - <http://www.kokemuskoulutus.fi/>

¹⁶ <http://www.kokemuskoulutus.fi/kokemuskouluttajapankki/>

¹⁷ <http://www.kokemusasiantuntijat.fi/>

¹⁸ <http://www.kokemusasiantuntijat.fi/tilaa-kokemusasiantuntija/>

¹⁹ <http://www.alli.fi/kirjasto+ja+tietopalvelut/yhdenvertaisuus+tietoa+ja+materiaalia/elava+kirjasto/>

Myös Neurologiset vammaisjärjestöt ovat kouluttaneet Eläviä kirjoja neurologisia sairauksia ja vammoja sairastavista ja heidän läheisistään yhteistyössä Allianssin kanssa eri puolilla Suomea.

9. SOS-lapsikylän kehittäjänuoret

SOS-kehittäjänuoret ovat lapsikylissä asuvia nuoria, jotka ovat kiinnostuneita lastensuojelun ja sijaishuollon kehittämisestä sekä lasten ja nuorten osallisuuden lisäämisestä. He ideoivat aktiivisesti uusia osallistumisen tapoja ja esittelevät toimintaansa omissa toimipisteissään ja SOS-Lapsikylän kehittämisspäivillä.

10. SOS-kehittäjänuorten kehittämisspäivät kuntien sosiaalityöntekijöille

Kehittämisspäivien tarkoituksena on saattaa kasvokkain sosiaalityöntekijät ja sosiaalialan ammattilaiset lastensuojelun kokemusasiantuntijoiden kanssa. Valtakunnallisilla lastensuojelupäivillä syksyllä 2017 SOS-kehittäjänuoret julkaisivat videon, jossa he nostivat esiin omasta näkökulmastaan näyttäytyviä kehittämis-kohtia sosiaalityössä. Videolla SOS-kehittäjänuoret kutsuvat sosiaalialan ammattilaisia kehittämisspäiville, joilla on tarkoitus pohtia lastensuojelun sosiaalityön kehittämisen kohtia ja etsiä niihin ratkaisuja. Kehittämisspäiviä järjestetään eri puolilla Suomea marraskuusta alkaen.

11. Nuorten Veturointitoiminta tukemaan toimintakykyä

1. Toimintaan osallistuva nuori saa tukea, kannustusta, tekemistä ja tietoa itselleen tärkeisiin ja toimintakykyä tukeviin asioihin elämän muutosvaiheissa (esim. huostaanotto, sijoituksen alku, itsenäistyminen, oma vanhemmuus).
2. Nuoren (sekä Veturina toimivan kokemusasiantuntijan että toimintaan osallistuvan nuoren) oman elämän ja arjen hallinta vahvistuu, sosiaaliset verkostot laajenevat, omat voimavarat vahvistuvat ja tulevat käyttöön. Tämä tukee nuoren kokonaisvaltaista hyvinvointia ja sosiaalista osallisuutta.
3. Nuori motivoituu vastaanottamaan virallista ja epävirallista tukea, jolloin luottamus viranomaisiin ja yhteiskuntaan vahvistuu.
4. Nuorten keskinäinen tuki ja kokemusten jakaminen mahdollistuu.
5. Kokemusasiantuntijoiden osallisuus ja toimijuus lastensuojelun (avohuolto, sijaishuolto, jälkihuolto) sekä lasten, nuorten ja perheiden palvelujen toiminnassa ja kehittämisessä vahvistuu.
6. Lastensuojelun parissa työskentelevien ja sidosryhmien tieto ja ymmärrys kokemustoiminnan hyödyistä lisääntyy. Kokemustoiminta tulee normaaliksi osaksi lastensuojelun toimintaa sekä yhteistyö viranomaisien ja kokemustoimijoiden välillä lisääntyy.
7. Kokemusasiantuntijanuoret saavat työmahdollisuuksia ja heidän työelämävalmiutensa vahvistuvat. Kokemukset ja osaaminen tulevat käyttöön.
8. Kokemustoimintaa lastensuojelun piirissä toteuttavien järjestöjen ja toimijoiden yhteistyö lisääntyy.
9. Nuorten elämässä olevat perheet ja muut lähiverkostot (esim. perhehoitajat, biologiset perheet, nuorten omat lapset/puolisot, lastensuojeluyksiköiden henkilökunta) saavat kokemusasiantuntijoilta tukea, tietoa ja välineitä nuorten tukemiseen muutostilanteissa.

12. Moip! – mielenterveysomaisille vertaistukea

Luodaan nuorille aikuisille mielenterveys- ja/tai päihdeomaisille elämäkokemuksesta oppimisen mahdollisuuksia ja kehittää heille soveltuvia vertaistuellisia toimintatapoja, joilla vahvistetaan heidän yhteisöllisyyttään ja osallisuuttaan.²⁰

13. Maahanmuuttajataustaisten syrjäytymisen ehkäisy

DaisyLadies ry:n tavoitteena on maahanmuuttajataustaisten naisten syrjäytymisen ehkäiseminen koulutuksen, työtehtävissä oppimisen, ohjauksen ja vertaistuen avulla Turussa ja sen lähialueilla.

Viikoittainen toiminta Hyvinvointikeskus Muistolassa:

---

²⁰ <http://www.moipfinfami.fi/>

- liikuntakurssit
- päivittäiset aamujummat
- kaksi kertaa viikossa aerobic-tunnit, kerran viikossa kuntosali, kerran viikossa uinti iäkkäille
- pyöräilykurssi keväisin ja syksyisin järjestetään mm. kävelyretkiä erilaisiin tutustumiskohteisiin
- vuonna 2017 Turussa järjestettiin ensimmäistä kertaa naisten jalkapalloturnauksen yhteistyössä Monaliiku ry:n ja FARE:n kanssa. Osallistujien suuren määrän vuoksi aloitimme 2018 tammikuusta alkaen yli 12 v. tytöille ja naisille suunnatun jalkapallokerhon, joka kokoontuu kerran viikossa harjoittelemaan.
- keväällä 2018 Kupittaaan jalkapallokentällä ja syksyllä 2018 Impivarran jalkapallohallissa järjestetään naisten jalkapalloturnaus.
- Liikunta on toteutettu yhteistyössä Turun kaupungin kanssa ja kaupunki tukee meitä antamalla tiloja veloituksetta käyttöön.

- Kurssimuotoiset toiminnot, joiden tavoitteena naisten aktivointi

- Terveysten ja hyvinvointiin liittyvät luennot. Luennoitsijoina toimivat vapaaehtoiset, harjoittelijat ja opiskelijat.

- Äiti-lapsi-ryhmät (lastenkasvatukseen liittyvä vertaistukitoiminta)

- Suomen kielen opetusryhmät

- Työelämäntietous, koulutushaku, CV:n teko

• Ammatilliseen osaamiseen tähtäävät työtehtävät

• Cafe Daisy: ruuan suunnittelu, valmistus, asiakaspalvelutaidot, kirjanpito, mahdollisesti hygieniapassin suorittaminen

• Ompelimo: suunnittelu, vaatteiden valmistus- ja korjaustyöt, asiakaspalvelutaidot, kirjanpito

• Ruokakurssit eri yhteistyötahojen kanssa (järjestämme myös kerran kuukaudessa monikulttuurisen ruokakurssin, jossa opetellaan yhdessä tekemään eri maiden ruokia ja keskustellaan eri maiden mausteista, ruokatavoista ja muusta ruokakulttuurista)

• ATK:n alkeiskurssit (tietokoneen käyttö, internet, oma-asiointipalvelut, sähköposti, kirjoitusohjelmat, samalla suomen kielen harjoittelu)

• Puutarhan ja huonekasvien hoito
sisäkasvien hoito ympäri vuoden

piha-alueen suunnittelu, hoito ja hyötykäyttö (kodinomainen tunnelma kun naiset voivat kasvattaa ja hoitaa omia yrttejä ja kukkia, tärkeä ja suosittu osa toimintaa)

Yksittäiset kurssit ja projektiluonteiset toiminnot

• Naisiin kohdistuva väkivalta ja sen ennaltaehkäisy

• Ensimmäinen aiheeseen liittyvä seminaari järjestettiin 23.11.2017 Turussa, toimi avauksena aiheen laajamittaisempaan esilletuontiin julkisuudessa. Seminaari tarkoitus järjestää vuosittain.

• Naisille säännöllisesti järjestettäviä info- ja keskustelutilaisuuksia

• Väkivaltaan liittyvien tosikertomusten keruu ja asian käsittely hienovaraisesti naisten kanssa. Tarpeen mukaan eteenpäin palveluihin ohjaaminen.

• Yhteistyökumppanina Monika Naiset liitto ry, Turun ensi- ja turvakoti ry, Turun kaupunki, ELY-keskus, Oikeusministeriö

• Viikottain kokoontuva Löydä minut -ryhmä

Suunnattu Maahanmuuttajataustaisille sekä syntysuomalaisille ikäihmisille

Ryhmässä voidaan esim. valmistaa oman kotimaan ruokaa, tehdä käsitöitä, opiskella suomea, käydä retkillä tai vain oleskella rauhallisessa, viihtyisässä paikassa

Tavoitteena aktivointi sekä hyvinvoinnin parantaminen fyysisesti ja psyykkisesti yksilö- ja ryhmätoiminnan kautta

Ryhmän ohjaajina toimivat maahanmuuttajataustaiset nuoret, ajatuksena että nuoret ja ikäihmiset oppivat toisiltaan, jakavat tarinoita, kokemusten ja kulttuurin välittyminen molempiin suuntiin.

• Arkipäivän matalan kynnyksen tulkkaus

Maahanmuuttajataustaiset tarvitsevat usein virallisten asioiden hoitoon tulkkausapua, mutta tulkkeja on usein vaikea saada paikalle ja tulkkipalvelu on kallista

Tavoitteena on, että Muistolan suomea osaavat erikieliset naiset voisivat auttaa heikosti suomea puhuvia virallisten asioiden hoidossa joko paikan päällä tai tarpeen mukaan muuallakin

- Muistolan ääni -podcast

Muistolan ääni -podcastin tarkoituksena on esitellä DaisyLadies yhdistystä ja sen toimintaa, tiedottaa Muistolan tulevista tapahtumista, sekä kertoa maahanmuuttajiin liittyvistä ajankohtaisista aiheista Turussa ja muualla Suomessa. Monikielinen podcast on hyvä keino tiedottaa ajankohtaisista asioista erityisesti lukutaidottomille maahanmuuttajille.

- Daisyt hemmottelee

Joka kuun ensimmäisenä maanantaina klo 11-15 pidetään osoitteessa Puutarhakatu 24 Taimi II tiloissa nyttikestit ja hemmottelupäivä.

Ohjelmassa on mm. musiikkia, tanssia, hennausta, lautapelejä, askartelua, kauneusvinkkejä.

Yrittäjät ja opiskelijat voivat tulla paikalle esittelemään työtään (saavat uusia asiakkaita, naiset saavat tietoa erilaisista palveluista)

- Kaupunginosaviikkotoiminta

DaisyLadies on aktiivisesti mukana Turun Kaupunginosaviikkotoiminnassa. Kaupunginosaviikot tapahtumaviikkoja Turun eri kaupunginosissa, jotka kutsuvat turkulaisia ja vieraita tutustumaan eri kaupunginosien ilmiöihin ja tapahtumiin. Ohjelmisto esittelee kaupunginosien omaleimaisuutta, paikallista identiteettiä sekä monikulttuurisuutta. Kaupunginosaviikkotoiminnan kautta DaisyLadies pyrkii aktivoimaan maahanmuuttajia Turun eri kaupunginosissa.

Kaikki työhön liittyvät ohjaustehtävät; palaverit, ja siivous sekä ruoanlaitto sekä muut ohjaustehtävät käydään suomeksi ja ohjattuna.

Toiminnan tuloksena naiset pääsevät poluissaan eteenpäin ja siirtyvät opiskelemaan tai työelämään. Naiset uskaltavat puhua rohkeammin suomea ja heidän suomen kielen taitonsa vahvistuu, he oppivat käyttämään paremmin tietotekniikkaa, tuntemaan suomalaiseen yhteiskunnan pelisääntöjä ja suomalaista työkuultuuria. Lisäksi heidän tietonsa karttuu erilaisista työpaikka- ja koulutusmahdollisuuksista, he saavat kontakteja kantasuomalaisiin, oppivat liikkumaan Turussa, tietämään uusia vapaa-ajan viettopaikkoja ja tutustuvat uusiin harrastusmahdollisuuksiin.

Lisäksi toiminnan tuloksena naiset voivat fyysisesti ja henkisesti paremmin, koska ovat luoneet uusia, kulttuurirajoja ylittäviä ystävyyssuhteita ja ovat oppineet pitämään hyvinvointiaan ja kuntoaan yllä uusilla eri tavoilla. He verkostoituvat ja saavat myös syntysuomalaisia kontakteja, joita heillä on ennestään hyvin vähän. Yleisenä vaikutuksena on, että näitä yllämainittuja tietoja tai taitoja oppimalla naiset tulevat enemmän osalliseksi suomalaista yhteiskuntaa ja pystyvät toimimaan itsenäisesti.

Asenteet heijastuvat myös seuraaviin sukupolviin, sillä erityisesti äitien työssäkäynnillä ja työssäkäyntiin liittyvillä asenteilla on merkitystä lastensa kouluttautumiseen. Yleisemminkin tavoitteena on lisätä koko perheen hyvinvointia äidin hyvinvoinnin kautta.

Tavoitteena on auttaa maahanmuuttajia löytämään tapoja kotoutua. Koemme, että ihmistä ei voida kotouttaa vaan hänen on itse ja omasta tahdostaan löydettävä hänelle itselle sopivat keinot yhteiskuntaan integroitumiseen.

14. Erätauko-mallista tukea rakentavaan päätöksenteko keskusteluun

Erätauko on tapa rakentavan keskustelun käymiseen. Erätauko sopii esimerkiksi osaksi valmistelua ja päätöksentekoa, ja sen avulla pystytään ymmärtämään paremmin toisia, rakentamaan matalan kynnyksen kohtaamisia ja luomaan osallisuutta. Erätauon avulla keskusteluihin saadaan paikalle myös heidät, jotka eivät tyypillisesti osallistu.²¹

---

²¹ www.sitra.fi/eratauko/

15. Turun kaupungin vanhusneuvoston Poiju-päivystykset

Poiju-päivystyksissä vanhusneuvoston jäsenet päivystävät etukäteen kerrottuina aikoina. Näissä kohtaamisissa syntyy aitoa vuorovaikutusta ja vanhusneuvosto saa ensikäden tietoa ikäihmisten palvelutarpeista.²²

16. Arkeen voimaa

Arkeen Voimaa toiminta on tarkoitettu henkilöille, joilla on elämässä haasteita, jotka vaikuttavat heidän arkipärväämiseensä. Näitä syitä voi olla oma tai omaisen pitkäaikaissairaus tai työttömyys, yksinäisyys, uupumus tai mielialan lasku. Ryhmätoiminta auttaa osallistujia tekemään myönteisiä muutoksia elämään ja pitämään niitä yllä.

Ryhmä toimii kuin opintopiiri. Se tarjoaa tukea, tietoa ja työkaluja erilaisten oireiden ja arjen haasteiden hallintaan. Ryhmässä harjoitellaan itsehoidon työkalujen käyttöä, kuten päätöksentekotaitoja, oman toiminnan suunnittelua ja ongelmanratkaisua.²³

17. Digitalisaation hyödyntäminen (Terveyskylä)

Terveyskylä on asiantuntijoiden yhdessä potilaiden kanssa kehittämä erikoissairaanhoidon verkkopalvelu, jossa tarjotaan tietoa ja tukea kaikille, hoitoa potilaille ja työkaluja ammattilaisille. Palvelun sisällä toimii virtuaalitaloja eri elämäntilanteisiin ja oireisiin.²⁴

---

²² www.turku.fi/vanhusneuvosto

²³ www.arkeenvoimaa.fi/

²⁴ www.terveyskyla.fi/